

ارتباط متقابل مدیریت شرکت، مدیر مالی بر کیفیت حسابرسی

بهاره ملکی^۱

فریبرز خورشیدی^۲

چکیده:

حسابرسی به تدریج در حال تبدیل شدن به یک حلقه اساسی در گزارشگری مالی است، زیرا به اطمینان از یکپارچگی بازارهای سرمایه و حمایت از سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان، سازمان‌های دولتی و غیره کمک می‌کند. بنابراین، تصمیمات حسابرسی بررسی صورت‌های مالی یک شرکت توسط یک واحد مستقل است. علیرغم گزارش‌های حسابرسی و نظارتی، رسوایی‌های مالی در حال افزایش است و اعتماد سرمایه‌گذاران را تضعیف می‌کند، بنابراین یک حسابرسی با کیفیت مورد نیاز است. هدف این پژوهش بررسی تاثیر مدیریت متقابل مدیر مالی، شرکت حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار می‌باشد. پژوهش انجام شده از نظر نوع هدف، جزء پژوهش‌های کاربردی است و روش پژوهش از نظر ماهیت و محتوایی علت و معلولی هست. انجام پژوهش در چارچوب استدالات قیاسی - استقرایی صورت گرفته و برای تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها از تحلیل پانلی کمک گرفته شده است. برای جمع‌آوری اطلاعات، از داده‌های ۱۱۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۳ الی ۱۳۹۹ استفاده شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد دوره همکاری مدیر مالی، بازده‌داری، ارزش دفتری به ارزش بازاری، اهرم مالی، نقدینگی و اندازه شرکت بر کیفیت اطلاعات حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معناداری دارد.

واژگان کلیدی: دوره تصدی، مدیر مالی، کیفیت حسابرسی، حاکمیت شرکتی، بورس اوراق بهادار تهران

^۱ دکتری علوم اقتصادی، عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خمینی شهر، اصفهان، ایران، malekibahare@yahoo.com

^۲ کارشناس ارشد، رشته حسابرسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد دهاقان، اصفهان، ایران. fariborzkhoshidi68@gmail.com

کیفیت حسابرسی تاکید می کند که بسیاری از عوامل موجود هستند که در حال حاضر دوره تصدی تیم تعامل و مدیریت شرکت را محدود می کنند. علاوه بر گردش مالی طبیعی در تیم کار حسابرسی، به دلیل فرسودگی و ارتقاء کارکنان، الزامات استقلال فعلی مستلزم آن است که شرکای اصلی حسابرسی و شرکای بازمینی کنترل کیفیت کار هر پنج سال یکبار چرخش کنند. برخی دیگر از شرکای مرتبط با حسابرسی یک شرکت باید پس از هفت سال تغییر کنند^۱. علاوه بر این، گردش مالی طبیعی مشابهی برای مدیران مالی شرکتها وجود دارد. تصدی شرکت حسابرسی متقابل/مدیر مالی به عنوان محیط دیگری برای بررسی اختلال استقلال بالقوه بررسی می شود. در گزارشی که در آگوست ۲۰۱۱ منتشر شد، هیئت نظارت بر حسابداری شرکتهای عام^۲ ابراز نگرانی کرد که گزارشهای بازرسی همچنان حاکی از شکست حسابسان در اعمال سطوح مناسب از بی طرفی و تردید حرفه ای در طول حسابرسی صورت های مالی مشتریان خود است. اگرچه هیئت نظارت بر حسابداری شرکت های عام نمی تواند ثابت کند که این از دست دادن طرفی و تردید حرفه ای مستقیماً با دوره تصدی طولانی مدت مؤسسه حسابرسی مرتبط است، با این وجود سؤالات همچنان وجود دارد. تعداد کمی از مطالعات اخیر کاهش کیفیت حسابرسی را گزارش می دهند، اکثر تحقیقات نشان می دهند که کیفیت حسابرسی با افزایش تصدی شرکت حسابرسی بهبود می یابد.

از سوی دیگر، اعتماد متقابلی که در طول زمان ایجاد می شود می تواند ارتباطات بین سازمانی را بهبود بخشد و به نوبه خود به فرآیند گزارشگری مالی منتفع شود. اگر جنبه های منفی مرتبط با تصدی طولانی مدت مؤسسه حسابرسی غالب باشد و به دلیل «راحتی» با مدیریت مشتری باشد، پس از هم گسیختگی مکرر در این رابطه (خواه به دلیل جابجایی مدیر مالی یا چرخش مؤسسه حسابرسی) باید استقلال و شک و تردید حسابرس را تقویت کند. میانگین دوره تصدی متقابل بین و شرکت حسابرسی و دوره تصدی مدیر مالی مشتری آنها برای شرکت های دولتی ایالات متحده در حدود سه سال احتمالاً محیطی را ایجاد می کند که در آن زمان کافی برای ایجاد روابط قوی و تعصبات بالقوه یا اعتماد وجود ندارد. «گسست» در رابطه بین مؤسسه حسابرسی و مدیر مالی ممکن است تأثیری را که دوره طولانی تصدی مؤسسه حسابرسی ممکن است بر کیفیت حسابرسی داشته باشد کاهش دهد. در پایان، ممکن است چنین وقفه هایی، اگر به اندازه کافی تکرار شوند، می توانند جایگزین معقولی برای چرخش اجباری مؤسسه حسابرسی باشند (هیرشمن^۳ ۲۰۱۷).

تحقیقات قبلی که تأثیر دوره تصدی مؤسسه حسابرسی بر کیفیت حسابرسی را بررسی کرده است، در نظر نگرفته است که زیرمجموعه دوره تصدی مؤسسه حسابرسی زیرمجموعه ای از روابط مهمی است که بین مشتری و کارکنان مؤسسه حسابرسی شکل می گیرد و از بین می رود.

این مطالعه واکنش مدیریتی مدیران اجرایی را در مورد چشم اندازهای آینده (نامطلوب) شرکت و نحوه انعکاس آن در صورت های مالی بررسی می کند. انواع مختلفی از اندازه گیری ها در تحقیقات به منظور اندازه گیری کیفیت اطلاعات حسابرسی استفاده شده است. دجو و همکاران^۴ (۲۰۱۰) بیان می کند که تداوم، میزان اقلام تعهدی، باقیمانده از مدل های اقلام تعهدی، روان بودن جریان های نقدی، شناسایی به موقع زیان، معیارها، ضریب پاسخ سود و شاخص های خارجی تجدید ارائه سود، شاخص هایی هستند که معمولاً برای تعیین کیفیت اطلاعات حسابرسی استفاده می شوند. شاخص تشخیص زیان به موقع با گزارش اخبار بد

¹. Astanteh

². PCAOB (Public Company Accounting Oversight Board)

³. Hirschmann

⁴. Dechow & e.t

به موقع تر از اخبار خوب، با خوش بینی طبیعی مدیریت مبارزه می‌کند. محافظه کاری حسابداری مستلزم شناخت به موقع اخبار نامطلوب نسبت به اخبار مطلوب است (احمد و دولمن^۱، ۲۰۱۸، واتس^۲، ۲۰۱۳).

تحقیقات زیادی برای بررسی اینکه کدام ویژگی مدیران بر کیفیت اطلاعات حسابرسی تأثیر می‌گذارد، انجام نشده است. بیشتر این کار پژوهشی بر ویژگی های مدیر عامل متمرکز است و کمی تحقیق بر اساس آن مدیر مالی است. مدیر مالی نیز یکی از اعضای اجرایی هیئت مدیره است و باید بیشترین دانش مالی تیم را داشته باشد. این موضوع باعث می‌شود که تحقیقات کمی در رابطه بین ویژگی های مدیر مالی و کیفیت اطلاعات حسابرسی انجام شده است. اگرچه مقالات زیادی در مورد کیفیت اطلاعات حسابرسی و مدیر عامل و تحقیقات کمی در مورد مدیران مالی ارشد و رابطه آنها با حاکمیت شرکتی وجود دارد. دانش - هیچ مطالعه ای تا به امروز رابطه بین تصدی مدیران مالی ارشد در یک شرکت و کیفیت اطلاعات حسابرسی را بررسی نکرده است.

مبانی نظری

چرخش اجباری مؤسسه حسابرسی عبارت است از تغییر مؤسسه حسابرسی با هدف جلوگیری از رابطه نزدیک بین حسابررس و صاحبکار که می‌تواند به تحریف حسابداری و تقلب شود. چرخش به روشی انجام می‌شود: اول اینکه، شرکت ها می‌توانند داوطلبانه حسابررس خود را تغییر دهند، اما این شکل از چرخش مبهم است زیرا چنین اطلاعاتی توسط شرکت ها افشا نمی‌شود. مطالعه نشوا (۲۰۰۴) نشان می‌دهد که داوطلبانه حسابرسان را تغییر می‌دهد با شکست های حسابرسی مانند تقلب، ناراحتی مالی، اختیار سهامداران و ناکارآمدی حسابررس مرتبط است (مالک و همکاران، ۲۰۱۷). دوم، چرخش اجباری برای یک مؤسسه حسابرسی، که مؤسسه را ملزم می‌کند تا از چند سال به دوره تصدی حسابررس فعلی خود پایان دهد. این چرخش مؤسسه حسابرسی تأثیر مثبت و منفی بر کیفیت گزارشگری مالی دارد (مونرو و حسین، ۲۰۱۳).

مطالعات قبلی، تصدی طولانی مدت یک مؤسسه حسابرسی را به استقلال حسابررس مرتبط می‌کند. برخی از مطالعات حتی نشان می‌دهد که چرخش برای ارتقای استقلال اجباری است. مطالعات دیگر نشان می‌دهد که چرخش حسابرسی استقلال ایجاد می‌کند اما کیفیت گزارشگری مالی را بهبود نمی‌بخشد، بلکه هزینه حسابرسی را افزایش می‌دهد (آدنی و همکاران، ۲۰۱۳). زیرا مؤسسه حسابرسی ممکن است اطلاعات محدودی از مشتری جدید داشته باشد که در نتیجه ممکن است منجر به کیفیت حسابرسی پایین تر شود (فرث و همکاران، ۲۰۱۲ و بولین و همکاران، ۲۰۱۵).

با این حال، مایرز و همکاران (۲۰۰۳) مدعی شدند که دوره تصدی طولانی مدت حسابررس بر کیفیت حسابرسی تأثیر منفی می‌گذارد، استقلال و عینیت حسابررس را تضعیف می‌کند (لویپولد و همکاران، ۲۰۱۵) و عدم استقلال حسابررس، مدیریت سود و شیوه های حسابداری خلاقانه را تشویق می‌کند، زیرا به دلیل طولانی شدن مدت تصدی حسابررس، حسابرسان از نزدیک هستند. مرتبط با مدیریت بنابراین، به جای ذینفعان، از سهام مدیریت محافظت کنید.

این تحقیق به بررسی چگونگی تأثیر تصدی مدیر مالی بر کیفیت اطلاعات حسابرسی می‌پردازد. با توجه به اینکه مدیران مالی به اعتبار خارجی خود برای نگرانی های شغلی اهمیت می‌دهند، مدیران مالی علاقه مند هستند معیارهای درآمد را برآورده کنند یا از آنها عبور کنند (گراهام^۳ و همکاران، ۲۰۰۵). این بدان معناست که نه تنها جوایز به مدیران انگیزه می‌دهد تا نتایج مالی را افزایش دهند، بلکه آینده شغلی برای مدیر مالی نیز نقش مهمی ایفا می‌کند. به عنوان مثال، عملکرد مدیران اغلب با نتایج مالی اندازه گیری می‌شود، که منجر به افزایش شهرت خارجی می‌شود (میلبورن^۴، ۲۰۰۳). علاوه بر این، مدیران ارشد مالی نشان می‌دهد که نگرانی

¹ .Ahmed and Duellman

² . Watts

³ Graham

⁴ Milbourn

های شغلی مدیران بر تصمیمات گزارشگری مالی تأثیر می‌گذارد (فرانسیس^۱ و همکاران، ۲۰۱۸). توسط جیان و لی^۲ (۲۰۱۵) استدلال می‌کنند که مدیران انتخاب‌های سرمایه‌گذاری را که برای شهرت آنها سودمند باشد نسبت به انتخاب‌های سرمایه‌گذاری که به نفع سهامداران باشد ترجیح می‌دهند.

اویر^۳ (۲۰۰۸) نشان داد که شهرت مدیریت نسبت به نتایج مالی حساس است. زمانی که یک مدیر نتایج نامناسبی را گزارش کند، حتی اگر بازار اقتصادی در شرایط بدی باشد، ممکن است شهرت آنها کاهش یابد. پس از آن، خاتمه به عملکرد حساس تر است، به خصوص در آغاز تصدی (شوالمیر و ایسون^۴، ۱۹۹۹). این نشان می‌دهد مدیران مالی برای حفظ موقعیت خود انگیزه محافظه‌کاری گزارش دهی کمتری در ابتدای کار خود را دارند.

رایان^۵ و همکاران (۲۰۰۹) دریافتند که احتمال اخراج مدیران طولانی مدت کمتر است و بنابراین مدیران انگیزه‌های طولانی مدت در شرکت را دارند. این امر این پیشنهاد را تقویت می‌کند که یک مدیر مالی مبتدی به احتمال زیاد نتایج مالی مطلوب تری را نسبت به نتایج مالی واقعی در ابتدای دوره تصدی گزارش می‌دهد.

بر اساس ادبیات قبلی، انتظار می‌رود که بین دوره تصدی مدیران مالی ارشد و کیفیت اطلاعات حسابرسی رابطه وجود داشته باشد. مدیران مالی بلندمدت بیشتر از مدیران مالی کوتاه مدت از محافظه‌کاری حسابداری استفاده می‌کنند.

۲- پیشینه تحقیق

۲-۱- مطالعات داخلی

- قربانی اسفهلان، (۱۴۰۰)، از مطالعه تأثیر اندازه موسسه حسابرسی و تصدی مدیرعامل بر حسابرسی در ۱۰۰ شرکت بورسی در سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ با رگرسیون چندگانه با الگوی داده‌هایی تابلویی نتیجه گرفتند که دوره تصدی مدیرعامل و حسابرسی شرکت تأثیر معناداری بر کیفیت حسابرسی دارد. نتایج پژوهش نشان داد که رابطه معناداری بین دوره تصدی مدیرعامل و کیفیت اطلاعات حسابداری وجود ندارد ولی رابطه منفی معناداری بین اندازه موسسه حسابرسی و کیفیت اطلاعات حسابداری وجود دارد. همچنین کیفیت اطلاعات حسابداری در شرکت‌هایی با دوره تصدی مدیرعامل بیش از ۳ سال متفاوت از سایر شرکتها نیست، ولی کیفیت اطلاعات حسابداری که توسط موسسات حسابرسی رتبه ۱ رسیدگی می‌شود متفاوت از سایر شرکتها است.

- جامعی و محمدی کلاره (۱۳۹۹)، عوامل مؤثر بر کیفیت حسابرسی از دیدگاه مصرف‌کنندگان خدمات حسابرسی مستقر در بانک‌های کشور را شناسایی کردند که برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار اس پی اس اس و با استفاده از روش تحلیل عاملی فرضیه‌های پژوهش مورد آزمون قرار دادند. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که ارزش‌های اخلاقی بیشترین تأثیر و صلاحیت و شایستگی کمترین تأثیر را بر کیفیت حسابرسی از دیدگاه مشتریان خدمات می‌گذارند.

- زرین‌ساز سرخابی و نویدی عباسپور (۱۳۹۹) اثربخشی کمیته حسابرسی، کیفیت و کیفیت حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه را در ۱۲۰ شرکت در دوره‌ی زمانی ۶ ساله بین سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ با روش داده‌های پانل طی مطالعه‌ای بررسی کردند. نتایج تحقیق نشان داد که اندازه مؤسسه حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه تأثیر می‌گذارد. دوره تصدی حسابرسی و حق الزحمه

¹ Francis

² Jian and Lee

³ Oyer

⁴ Showalir and Elison

⁵ Ryan

حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه تأثیری ندارد. تخصص مالی کمیته حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه تأثیری ندارد. تجربه کمیته حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه تأثیری ندارد. استقلال کمیته حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه تأثیری ندارد.

-تجویدی و همکاران (۱۳۹۸)، نقش اطلاعات حسابداری مدیریت در سیستم کنترل مدیریت در شرکت‌های بزرگ تولیدی در ایران را مورد بررسی قرار دادند که نتایج این تحقیق نشان داد، بین اهمیت و در دسترس بودن اطلاعات حسابداری مدیریت شکاف وجود دارد و هم چنین اطلاعات حسابداری مدیریت نقش واسطه‌ای در رابطه بین استراتژی رقابت، پیچیدگی تولید و عدم اطمینان محیطی با اثربخشی سیستم کنترل مدیریت ایفا می‌کند ولی در مورد رسمی سازی و تمرکز گرایی این مورد وجود ندارد.

-درخشان مهر و کرمی (۱۳۹۸) تأثیر دوره مدیریت مدیرعامل و اندازه مؤسسه حسابرسی را بر کیفیت و اطلاعات حسابداری در ۱۱۲ شرکت به عنوان نمونه پژوهش انتخاب و دوره‌ی زمانی آن بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ با روش رگرسیون چندگانه با الگوی داده‌هایی تابلویی بررسی کردند. نتایج نشان می‌دهد که بین دوره تصدی مدیرعامل و کیفیت اطلاعات حسابداری رابطه معناداری وجود ندارد، اما بین اندازه مؤسسه حسابرسی و کیفیت اطلاعات حسابداری رابطه منفی معناداری وجود دارد. خیر، اما کیفیت اطلاعات حسابداری که توسط موسسات حسابرسی اداره می‌شود با سایر شرکت‌ها متفاوت است.

-زلقی و همکاران (۱۳۹۸) از مطالعه بررسی اثر مدت تصدی مدیرعامل بر تداوم انتخاب حسابرس در ۹۷ شرکت بورس اوراق بهادار تهران از روش رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی نتیجه گرفتند که مدت تصدی مدیرعامل با تداوم انتخاب حسابرس رابطه مثبت و معناداری دارد.

-پزشکیان و حسینی (۱۳۹۶)، مطالعه‌ی تحت عنوان مدت تصدی حسابرس در ۹۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۱ الی ۱۳۹۱ با روش پانل انجام دادند که نتایج نشان داد که رابطه معنی‌داری بین کیفیت حسابرسی و دو متغیر دوره تصدی حسابرس و اندازه مؤسسه حسابرسی، وجود دارد؛ اما اندازه مؤسسه حسابرسی، باعث افزایش رابطه بین کیفیت حسابرسی و دوره تصدی حسابرس را نمی‌شود.

-حاجیها و سبجانی (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر هزینه سرمایه شرکتهای پذیرفته شده در ۹۱ شرکت بورس اوراق بهادار تهران در سال‌های ۱۳۸۳ الی ۱۳۸۹ با تحلیل رگرسیون ترکیبی پرداختند که در آن فرضیه‌های تحقیق با استفاده از آزمون تحلیل رگرسیون ترکیبی مورد آزمون قرار گرفت. نتایج نشان داد که اندازه مؤسسه حسابرسی و تداوم همکاری بین مؤسسه حسابرسی و صاحبکار رابطه معکوس معناداری با هزینه سرمایه شرکت دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که کیفیت حسابرسی باعث کاهش هزینه سرمایه شرکت‌های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌شود.

-قیطاسی و همکاران (۱۳۹۲) اثر دوره تصدی حسابرسی بر عدم قطعیت اطلاعات را در بین ۵۶ شرکت طی سال‌های ۱۳۸۲ الی ۱۳۸۸ با رگرسیون داده‌های تلفیقی و روش حداقل مربعات تعمیم یافته بررسی کردند. بین سود هر سهم رابطه معنادار و معکوس وجود دارد اما متغیر بازده سهام با مدت زمان حسابرسی رابطه معناداری ندارد. بنابراین، افزایش دوره تصدی حسابرسی، عدم اطمینان در مورد اطلاعات ارائه شده توسط واحد تجاری را کاهش می‌دهد، که نظر تخصص حسابرس را تأیید می‌کند و نگرانی در مورد دیدگاه استقلال حسابرس را برطرف می‌کند.

۲-۲- مطالعات خارجی

-کالابکه^۱ و همکاران (۲۰۲۰)، دوره تصدی حسابرسان و کیفیت گزارشگری مالی در ۲۸۰ شرکت غیرمالی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار پاکستان (PSE) طی دوره ۲۰۰۸-۲۰۱۷ با روش داده‌های ترکیبی مورد بررسی قرار دادند که نتایج نشان داد چرخش غیراجباری مؤسسه حسابرسی با فعالیت‌های مدیریت سود مبتنی بر تعهدی همراه است و کیفیت گزارشگری مالی ضعیف

^۱.Kalabeke

را نشان می‌دهد. همچنین یک رابطه نامطلوب بین دوره تصدی حسابرس و کیفیت گزارشگری مالی وجود دارد که بر اساس آن، تنظیم‌کننده‌ها باید عامل چرخش حسابرس غیراجباری را در طول اصلاحات نظارتی در نظر داشته باشند. این مطالعه به حوزه حاکمیت شرکتی کمک می‌کند، جایی که دوره تصدی شرکت حسابرس را با کیفیت گزارشگری مالی ادغام می‌کند. علاوه بر این، این مطالعه به عملی کمک می‌کند که در آن بینش عمیقی را به سیاست‌گذارانی که علاقه مند به بهبود حاکمیت شرکتی در اقتصادهای فراملی هستند، ارائه می‌دهد.

-مانگستی و سولیمون^۱ (۲۰۱۹) مطالعه ای را با عنوان رابطه بین کیفیت، حسابرسی و ریسک پذیری در ارزش آفرینی با استفاده از تعداد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار جاکارتا طی سال های ۲۰۰۴ الی ۲۰۱۵ با استفاده از روش رگرسیون حداقل مربعات مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که تنها پنج مؤلفه مورد استفاده برای بررسی کیفیت حسابرسی و همچنین عامل خطر، تنها دو معیار تمرکز بر تصدی و مالکیت حسابرس بوده و سایر متغیرها تأثیر معناداری بر ارزش آفرینی نداشته اند. علاوه بر این، هیچ یک از آنها بر اثرات ریسک شرکت بر خلق ارزش تأثیری نداشتند.

-ایخارو^۲ (۲۰۱۹)، تأثیر دوره تصدی حسابرس بر گزارش حسابرسی کیفیت در شرکت مالی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار پاکستان با روش داده های ترکیبی را مورد بررسی قرار دادند که نتایج دوره یک تا سه ساله به عنوان یک دوره ایده آل حسابرسی، تغییر منظم تیم حسابرسی (در صورت لزوم)، بررسی مفاد قانونی و حرفه ای و غیره را پیشنهاد داد.

-بن کوام^۳ (۲۰۱۸) تأثیر اثربخشی کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه را بررسی کردند. این مطالعه در بین ۱۴۴ شرکت های در غنا طی سال های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۶ با روش داده های ترکیبی انجام شده است. یافته ها نشان داد که اندازه حسابرس و کمیته حسابرسی کیفیت افشای اختیاری را افزایش می‌دهد.

-بیکر^۴ (۲۰۱۸) تأثیر تصدی مدیریت بر عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت با روش داده های ترکیبی را بررسی کرد. او معتقد بودند که دوره تصدی به عنوان معیاری از افق تصمیم گیری مدیرعامل در نظر گرفته می‌شود. آزمایش های آزمایشی آنها نشان داد که مدت تصدی مدیرعامل با عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت مرتبط است، اما بین دوره تصدی مدیرعامل و هزینه های آژانس رابطه معناداری وجود نداشت.

-ویتینگ^۵ (۲۰۱۷) تحقیقی را با عنوان بررسی رابطه بین دوره تصدی مدیرعامل و مدیریت سود ارائه کرد. در این تحقیق اطلاعات ۵۰۰ شرکت آمریکایی طی ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۴ سال جمع آوری شد. نتایج با روش داده های ترکیبی نشان دهنده رابطه بین دوره تصدی مدیرعامل و مدیریت سود است. همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که نوسانات سود پیش بینی شده در سال های ابتدایی تصدی مدیرعامل بیش از سال های بعدی تصدی مدیرعامل است.

-تای و همکاران^۶ (۲۰۱۶) به بررسی رابطه مدت تصدی مدیرعامل با عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت را در ۶۳ شرکت از شرکت های خانوادگی تایوان مورد مطالعه قرار دادند. نتایج با روش داده های ترکیبی نشان داد که با افزایش دوره تصدی مدیرعامل، عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت کاهش می‌یابد. هم چنین شواهد تحقیق آن ها بیانگر آن بود که مالکیت مدیرعامل تأثیری بر مدت تصدی مدیرعامل ندارد. نتایج تحقیق

1. Mangesti & Solimun

2. Ikharo

3. Ben Kwame

4. Baker

5. Whiting

6. Tai & e.t.

آن‌ها همچنین نشان داد که نظریه کارگزاری نمی‌تواند تفسیری برای مدت تصدی مدیرعامل و عملکرد مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های مورد مطالعه باشد.

-عبدالقادر و همکاران^۱ (۲۰۱۱)، از بررسی تاثیر دو متغیر اندازه مؤسسه حسابرسی و دوره تصدی حسابرسی بر متغیرهای کیفیت حسابرسی شرکت‌های بورس اوراق بهادار عمان در طول سال‌ها (۲۰۰۲-۲۰۰۶) با روش داده‌های ترکیبی نتیجه گرفتند که اگرچه دوره تصدی حسابرس متغیر مناسبی برای کیفیت حسابرسی است، اما اندازه مؤسسه حسابرسی بر تعیین کیفیت حسابرسی تاثیر معناداری ندارد.

-لی^۲ (۲۰۱۰)، با تحقیق در مورد دوره تصدی حسابرس و رابطه آن با گزارشگری محافظه کارانه، با روش داده‌های ترکیبی به این نتیجه رسید که این همبستگی در شرکت‌های بزرگ و شرکت‌های تحت کنترل حسابرس مثبت است، اما در شرکت‌ها و شرکت‌های کوچک مثبت نیست که ممیزی می‌شوند و این یک رابطه منفی است.

۳-روش تحقیق

۳-۱-جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این تحقیق شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. دلیل انتخاب جامعه آماری مذکور این است که سازمان بورس و اوراق بهادار تهران اطلاعات نسبتاً جامعی در خصوص وضعیت شرکت‌ها و روند عملکردهای مالی و اقتصادی آنها دارد و می‌توان گفت تنها منبع اطلاعاتی است که با استفاده از آن می‌توان به منابع اطلاعاتی مالی شرکت‌ها دسترسی یافته و مدل تحقیق را مورد آزمون قرار داد.

به منظور انتخاب نمونه تحقیق از روش نمونه‌گیری حذفی سیستماتیک استفاده خواهد شد. در این روش ابتدا شرایط لازم جهت انتخاب نمونه تعریف شده و سپس نمونه‌های فاقد شرایط مذکور حذف می‌گردد. دلیل استفاده از روش مزبور و تعریف چنین شرایطی، همگون نمودن نمونه آماری با کل جامعه و امکان تعمیم نتایج حاصل از آزمون‌ها به جامعه آماری می‌باشد. در انتخاب نمونه آماری به دو موضوع توجه شده است. اول اینکه نماینده مطلوبی از جامعه آماری باشد و دوم این که با متغیرهای اساسی تحقیق تناسب داشته باشد. بر این اساس نمونه آماری تحقیق با توجه به ضوابط ذیل انتخاب خواهد شد:

- (۱) تاریخ پذیرش آن‌ها در سازمان بورس اوراق بهادار قبل از سال ۱۳۹۵ بوده و تا پایان سال ۱۳۹۹ نیز در فهرست شرکت‌های بورسی باشند.
- (۲) تغییر سال مالی در نمونه‌ها احراز نشده باشد و دوره مالی شرکت‌ها صرفاً یک سال مالی (۳۶۵ روز) باشد؛ ترجیحاً برای یکنواختی و سهولت در انجام محاسبات شروع سال مالی شرکت‌ها اول فروردین ماه و پایان سال مالی شرکت‌ها ۲۹ اسفند ماه باشد.
- (۳) جهت محاسبات پژوهش اطلاعات مورد نیاز در خصوص شرکت‌ها در طول دوره بررسی، در دسترس و کامل باشد.
- (۴) به منظور تشابه طبقه بندی و نوع اقلام در صورت‌های مالی، شرکت‌ها برگزیده متعلق به صنایع بورسی (بانک‌ها، مؤسسات اعتباری و سایر نهادهای پولی، سایر واسطه‌گری‌های مالی، سرمایه‌گذاری‌های مالی و شرکت‌های چندرشته‌ای صنعتی) نباشد.

^۱ .Abedalqader & e.t.

^۲ .Li

تعداد	شرح
۵۲۲	کل جامعه آماری
۱۳۸	شرکت‌های عضو صنایع واسطه گروه مالی، هلدینگ و بانک‌ها و بیمه‌ها
۷۵	شرکت‌هایی که طی دوره پژوهش از بورس حذف شده‌اند یا حداقل دو سال متوالی توقف نماد داشته‌اند یا تغییر
۷۴	شرکت‌هایی که سال مالی آنها پایان اسفند نمی‌باشد.
۱۲۰	شرکت‌هایی که برخی اطلاعات مورد نیاز آنها در دوره زمانی پژوهش در دسترس نبوده
۱۱۵	نمونه مورد بررسی

جدول شماره ۱: تعداد شرکت‌ها پس از حذف سیستماتیک

۲-۳- تعریف متغیرهای تحقیق و نحوه اندازه‌گیری آن‌ها

به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل‌های رگرسیونی زیر از پژوهش‌های جف و همکاران (۲۰۲۱) استفاده خواهد شد برای اولین معیار کیفیت حسابرسی در این تحقیق از اقلام تعهدی اختیاری استفاده می‌شود. اینها نشان دهنده اقلام تعهدی غیرعادی است و می‌تواند نشان دهنده تلاش‌های مدیریت برای تغییر مانده‌های صورت‌های مالی گزارش شده باشد.

$$AQ_t = \beta_0 + \beta_1 AUDTEN_{it} + \beta_1 CFOTEN_{it} + \beta_1 ROA_{it} + \beta_1 CURRENT_{it} + \beta_1 BTM_{it} + \beta_1 CASHFLOW_{it} + \beta_1 LEV_{it} + \beta_1 MB_{it} + \beta_1 SIZE_{it} + \beta_1 MUTUAL_{it} + \varepsilon_t \quad (1)$$

به طوریکه:

AQ: کیفیت حسابرسی شرکت *i* در سال *t*

CFOTEN: تعداد سالهایی را که یک CFO^۱ با یک شرکت کار کرده است را نشان می‌دهد.

¹. Chief Financial Officer

ROA: درآمد کل به کل دارایی‌های شرکت i در سال t ؛
 CURRENT: دارایی‌های جاری تقسیم بر بدهی‌های جاری شرکت i در سال t .
 BTM: ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام تقسیم بر ارزش بازار حقوق صاحبان سهام ؛
 CASHFLOW: جریان نقدی عملیاتی (OANCF) با مقیاس کل دارایی‌ها (AT)،
 LEV: کل بدهی‌ها (AT - CEQ) مقیاس بندی شده بر اساس کل دارایی‌های عقب افتاده،
 MB: فرصت رشد: نسبت قیمت بازار به دفتری سهام شرکت
 SIZE: اندازه شرکت i در سال t

۳-۳- آمار توصیفی متغیرها

به منظور مطالعه ویژگی‌های عمومی و پایه ای متغیرها به منظور برآورد مدل، تجزیه و تحلیل دقیق آنها و درک جامعه آماری مورد مطالعه، آشنایی با آمار توصیفی مربوط به متغیرها ضروری است. شاخص‌های توصیفی داده‌ها شامل شاخص‌های مرکز، شاخص‌های پراکندگی و شاخص‌های شکل توزیع است که برای هر یک از متغیرهای تحقیق محاسبه شده است. این آمار نمای کلی هر یک از متغیرهای مدل را ارائه می‌دهد. آمار توصیفی متغیرهای مورد مطالعه در این مطالعه در جدول شماره ۲، جمع آوری شده است.

جدول شماره ۲: آمار توصیفی مدل‌های پژوهش

متغیرها	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار	ضریب چولگی
کیفیت حسابرسی شرکت (AQ)	0.002331	0.001741	0.016019	1.00E-06	0.002187	1.740809
سالهای یک مدیر مالی (CFOTEN)	4.281988	5	7	1	1.504962	-0.91117
بازده دارایی‌ها (ROA)	6.97764	7	24	0	3.122618	0.261595
نقدبندی (CURRENT)	0.092161	0.05	4.26	-0.85	0.250151	9.941911
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری (MB)	2.205416	1.033731	65.85458	0.007005	5.449231	7.597472
جریان نقد عملیاتی (CASHFLOW)	2.739991	2.36128	6.752339	1.108121	1.150563	1.210638
اهرم مالی (LEV)	-0.00146	0	0.558634	-0.68236	0.055735	-2.03478
اندازه شرکت (SIZE)	0.690807	0.74	2.42	0.01	0.308684	0.293423

*ماخذ: یافته‌های تحقیق

ضریب چولگی، برای مقایسه دو جامعه علاوه بر پارامترهای مرکزی و پراکندگی معیار دیگری به نام چولگی وجود دارد. چولگی توزیع‌ها در مقایسه با توزیع متقارن معین می‌شود. شاخص اندازه‌گیری پارامترهای تعیین انحراف از قرینگی ضریب

چولگی است. در جدول فوق میزان چولگی هر متغیر نسبت به توزیع نرمال مشخص شده است؛ و علامت های هر عدد بیانگر میزان چولگی مثبت یا منفی آن ها می باشد.

برای تشخیص نرمال بودن داده ها از آزمون جارک ۱۱ استفاده می شود. آزمون هایی که کشیدگی و چولگی متغیر مورد بررسی را، ارزیابی می کنند، بر اساس آماره جارک برا انجام می شوند. بزرگ بودن آماره جارک برا و افزایش رشد آن به هر میزان، بیانگر بیشتر شدن فاصله توزیع متغیر مورد بررسی از توزیع نرمال است. مقدار آماره جارک برا برای توزیع نرمال، بزرگتر از ۰/۰۵ است. با توجه به اینکه در آزمون جارک برا، سطح خطای محاسبه شده در این پژوهش کمتر از ۰/۰۵ است، بیانگر توزیع نرمال برای متغیرهای تحقیق نمی باشد. نتایج و مشاهدات نشان داد که متغیرها، دارای توزیع نرمال نیستند و نرمال بودن این متغیرها با پیروی از قضیه حد مرکزی، مورد قبول واقع شده است.

۳-۴- آزمون همبستگی متغیرهای تحقیق

ضروری است تا میان متغیرهای مستقل، همبستگی قبل از برآورد مدل، آزمون شود. از تحلیل همبستگی که به وسیله ضریب همبستگی اسپیرمن محاسبه می شود؛ برای بررسی وجود یا عدم همبستگی میان متغیرهای مستقل پژوهش استفاده شده است. ضرایب همبستگی پیرسون میان متغیرهای مستقل در جدول شماره ۳، را نشان داده شده است. عدم مشاهده ضریب همبستگی خیلی زیاد یا خیلی کم (نزدیک به +۱ یا -۱) که تاثیر گذار بر نتایج تحلیل رگرسیونی است، از نتایج مشخص جدول شماره ۳ می باشد. در نتیجه میان متغیرهای مستقل همبستگی و هم خطی وجود ندارد.

جدول شماره ۳: نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن میان متغیرها

۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
							۱	کیفیت حسابرسی شرکت (AQ)
						۱	-0.034**	سالهای یک مدیر مالی (CFOTEN)
					۱	-0.448**	0.091**	بازده دارایی ها (ROA)
				۱	0.337**	-0.590**	0.248**	نقدینگی (CURRENT)
			۱	0.034	-0.050	-0.032	-0.124**	نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری (MB)
		۱	-0.055	0.086*	0.268**	-0.155**	0.098**	جریان نقد عملیاتی (CASHFLOW)

	۱	-.159**	-.032	-.591**	-.451**	.992**	-.227**	اهرم مالی (LEV)
۱	.366**	-.027	.086*	-.188**	-.036	.357**	-.175**	اندازه شرکت (SIZE)

*ماخذ: یافته‌های تحقیق

با توجه به این موارد و علامت به دست آمده برای میزان همبستگی می‌توان معنی‌داری و جهت همبستگی بین متغیرهای پژوهش را به صورت دو به دو بررسی کرد. به عنوان مثال با توجه به احتمال به دست آمده برای همبستگی بین کیفیت حسابرسی شرکت و سالهای یک مدیر مالی، می‌توان بیان کرد که فارغ از کنترل اثرات سایر متغیرها بر کیفیت حسابرسی شرکت، بین این دو متغیر رابطه وجود دارد و علامت منفی به دست آمده برای همبستگی به دست آمده نشان می‌دهد که رابطه بین دو متغیر مذکور معکوس می‌باشد.

همچنین همانگونه که در جدول فوق مشاهده می‌گردد، قدر مطلق همبستگی بین متغیرهای پژوهش، کمتر از ۰/۷ بوده که نشان می‌دهد بین متغیرهای مذکور همخطی شدید وجود ندارد.

ضرایب همبستگی پیرسون میان متغیرهای مستقل در جدول بالا نشان داده شده است. عدم مشاهده ضریب همبستگی خیلی زیاد یا خیلی کم (نزدیک به +۱ یا -۱) که تاثیرگذار بر نتایج تحلیل رگرسیونی است، از نتایج مشخص جدول می‌باشد. در نتیجه میان متغیرهای مستقل همبستگی و هم خطی وجود ندارد.

۳-۵- آزمون ریشه واحد (ایستایی متغیرها)

در این قسمت پایایی متغیرها و آزمون‌های آن در داده‌های ترکیبی مورد بحث قرار می‌گیرد. پایایی متغیرهای پژوهش بدین معنی است که میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کواریانس متغیرها بین سال‌های مختلف ثابت بوده است؛ در نتیجه، استفاده از این متغیرها در مدل، باعث به وجود آمدن رگرسیون کاذب نمی‌شود. بدین منظور در این پژوهش، از آزمون لوین، لین و چو استفاده می‌شود. لوین، لین و چو نشان دادند که در داده‌های ترکیبی، استفاده از آزمون ریشه واحد برای ترکیب داده‌ها، دارای قدرت بیشتری نسبت به استفاده از آزمون ریشه واحد برای هر مقطع به صورت جداگانه است. در این آزمون فرض صفر، نشانگر وجود ریشه واحد در سری است. نتایج آزمون لوین، لین و چو در جدول ارائه شده است. همانطور که از جدول شماره ۴، پیدا است، تمام متغیرهای پژوهش، در سطح مانا هستند.

جدول شماره ۴: نتایج آزمون ایستایی

نماد متغیر	آزمون لوین، لین و چو	سطح	نتیجه
کیفیت حسابرسی شرکت (AQ)	-.۶۹۵۰/۶۴***	۰	ایستا
سالهای یک مدیر مالی (CFOTEN)	-.۲۳۰/۴۱۶***	۰	ایستا
بازده دارایی‌ها (ROA)	-.۱۴۳۱/۷۸***	۰	ایستا

ایستا	۰	-۱۸۶/۵۵۴***	نقدینگی (CURRENT)
ایستا	۰	-۱۲/۴۳۲***	نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری (MB)
ایستا	۰	-۹۱/۶۰۲***	جریان نقد عملیاتی (CASHFLOW)
ایستا	۰	-۹۱/۶۰۲***	اهرم مالی (LEV)
ایستا	۰	-۱۹/۷۷۳***	اندازه شرکت (SIZE)

*ماخذ: یافته های تحقیق

همانطور که از جدول پیدا است، تمام متغیرهای پژوهش، در سطح ایستا هستند. می توان نتیجه گرفت که همه داده ها پایا هستند (ریشه واحد ندارند) و پایا بودن داده ها نشان از غیرکاذب بودن برآورد مدل رگرسیونی در مراحل بعدی خواهد بود.

۶-۳- آزمون ناهمسانی واریانس

در آمار دنباله‌ای، متغیرهای تصادفی که دارای واریانس‌های متفاوتی باشد ناهمسانی واریانس نامیده می‌شود. در مقابل به یک دنباله از متغیرهای تصادفی واریانس همسان می‌گویند اگر دارای واریانس ثابتی باشند.

آزمون‌هایی جهت شناسایی مشکل واریانس ناهمسانی پیشنهاد شده‌اند از جمله: آزمون پارک، بروش-پاگان گادفری، هاروی، گلجسر، آرچ، وایت، آزمون گلدفلد-کوانت. روشی که معمولاً در این آزمون‌ها از آن بهره گرفته می‌شود استفاده از یک رگرسیون کمکی است. به این ترتیب که پس از برآورد مدل جمالت پسماند (به عنوان نزدیک ترین متغیری که می‌تواند جمالت خطا را نمایندگی نماید) استخراج شده و مجدود آن‌ها روی متغیرهای توضیح دهنده‌ی مدل رگرس می‌گردد در صورتی که رگرسیون حاصل بطور کلی معنا دار باشد شاهدهی بر وجود واریانس ناهمسانی خواهد بود. در این پژوهش از آزمون بروش-پاگان برای کشف ناهمسانی واریانس استفاده شده است.

H_0 : عدم وجود ناهمسانی واریانس

H_1 : وجود ناهمسانی واریانس

سطح معناداری زیر ۰/۰۵ نشان دهنده رد فرضیه H_0 است. نتایج حاصل از اجرای این آزمون در جدول شماره ۵، مشاهده می‌شود.

جدول شماره ۵: ناهمسانی واریانس مدل

آماره F	سطح احتمال	کای دو	نتیجه
۲/۴۲۸	۰/۳۰۴	۱۱/۴۰۷	همسانی واریانس

*ماخذ: یافته‌های تحقیق

با توجه به نتایج حاصل از آزمون در سطح خطای پنج درصد فرضیه ی صف این آزمون پذیرفته شده و در در رگرسیون مشکل ناهمسانی واریانس وجود ندارد.

۳-۷- انتخاب الگوی مناسب

با توجه به آنچه در فصل سوم مطرح شد، داده‌های پژوهش از نوع ترکیبی می‌باشد. اما قبل از تخمین مدل‌ها لازم است که روش تخمین (تلفیقی با تابلویی) مشخص گردد. برای این منظور از آزمون F لیمر استفاده شده است. این آزمون تعیین می‌کند که آیا عرض از مبدا جداگانه برای هر یک از مقاطع یا دوره‌ها وجود دارد یا خیر؟ در صورتی که بین مشاهدات، ناهمگنی یا تفاوت‌های فردی وجود داشته باشد، از روش داده‌های تابلویی و در غیر این صورت از روش‌های داده‌های تلفیقی استفاده می‌شود. در مدلی که احتمال آماره آزمون‌ها بیشتر از ۵ درصد باشد از روش تلفیقی استفاده می‌شود و برای مشاهداتی که احتمال آماره آزمون آن‌ها کمتر از ۵ درصد است، برای تخمین مدل از روش‌های داده‌های تابلویی استفاده خواهد شد. روش تابلویی خود با استفاده از مدل اثرات تصادفی و اثرات ثابت می‌تواند انجام گیرد. برای تعیین این که از کدام مدل استفاده شود، از آزمون هاسمن بهره گرفته می‌شود. مدلی که احتمال آماره آزمون آن‌ها کمتر از ۵ درصد است از روش اثرات ثابت و مدلی که احتمال آماره آزمون آن‌ها بیشتر از ۵ درصد است از مدل اثرات تصادفی برای تخمین مدل

استفاده می شود (اشرف زاده و مهرگان، ۱۳۸۷). نتایج آزمون های انجام شده در خصوص مدل های این پژوهش به شرح جدول ۶ و ۷ می باشد.

۳-۷-۱- آزمون تعیین نوع داده های ترکیبی اف لیمر (چاو)

نخست در داده های ترکیبی باید برای انتخاب بین روش های داده های تابلویی و تلفیقی، از آزمون F لیمر استفاده شود. فرضیه صفر و فرضیه مقابل در آزمون تعیین نوع داده ها، به صورت زیر تعریف می شوند.

H_0 : مدل داده تابلویی مناسب می باشد

H_1 : مدل تلفیقی مناسب می باشد

چنانچه آماره F محاسبه شده از معادله رگرسیون در سطح اطمینان ۹۵٪ (خطای ۵٪) $(\alpha = 0.05)$ از مقدار F بدست آمده از جدول کوچکتر باشد، فرض H_0 مورد قبول است، در غیر اینصورت H_0 رد شده و فرضیه مقابل مورد قبول است.

جدول شماره ۶: نتایج آزمون F لیمر

آماره F	احتمال	مقایسه با ۰/۰۵	نتیجه آزمون
۳/۲۸۲	۰/۰۰۰	کوچکتر	قبول فرض صفر - مدل پانل دیتا

*ماخذ: یافته های تحقیق

برای مدل های رگرسیونی پژوهش، طبق جدول شماره ۶، سطح معنی داری آماره F کوچکتر از ۰/۰۵ می باشند. به این ترتیب می توان نتیجه گرفت فرض H_1 (مدل تلفیقی) رد و مدل پانل دیتا تایید می شود.

۳-۷-۲- آزمون تشخیص رگرسیون ترکیبی با اثر تصادفی یا ثابت (آزمون هاسمن)

به دلیل یکسان نبودن عرض از مبدأ برای سال‌های مختلف، برای تعیین روش استفاده در ارزیابی مدل (اثرات ثابت یا تصادفی)، از آزمون هاسمن استفاده می‌گردد. فرضیه صفر و فرضیه مقابل نیز بیانگر مدل‌های زیر می‌باشند.

H_0 : مناسب بودن مدل ترکیبی با اثرات تصادفی

H_1 : مناسب بودن مدل ترکیبی با اثرات ثابت

شیوه ارزیابی به این صورت است که اگر آماره χ^2 محاسبه شده از معادله رگرسیون، در سطح اطمینان ۹۵٪ (خطای $\alpha = 5\%$) کوچکتر از مقدار χ^2 به دست آمده از جدول باشد؛ فرض H_0 مورد قبول است. در غیر این صورت H_0 رد شده و فرضیه مقابل مورد تایید است. به عبارت دیگر اگر در آزمون هاسمن سطح معنی داری بزرگتر از ۰/۰۵ باشد، مدل با اثر تصادفی انتخاب شده و اگر در این آزمون سطح معنی داری کوچکتر از ۰/۰۵ باشد، مدل ترکیبی با اثر ثابت استفاده می‌شود.

جدول شماره ۷: نتایج آزمون هاسمن

آماره χ^2	احتمال	نتیجه آزمون
۱۵/۳۶۷	۰/۰۳۱	قبول فرض صفر - مدل ترکیبی با اثرات ثابت

*ماخذ: یافته‌های تحقیق

در جدول شماره ۷، بعد از استفاده از آزمون هاسمن در مدل‌های رگرسیونی این پژوهش، با استفاده از ارزیابی مدل داده‌های ترکیبی می‌توان به این نتیجه رسید که، مدل ترکیبی با اثرات ثابت مناسب خواهد بود.

۸-۳- تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از برآورد مدل

در این قسمت از تحقیق تلاش می‌شود، مدل مناسبی که بتواند در حد قابل قبولی تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهد، طرح و برآورد شود. سپس به تجزیه و تحلیل اطلاعات پرداخته و آزمون فرضیات مطابق با روش تحقیق مطرح شده در فصل سوم مورد بررسی قرار خواهد گرفت. آنچه مسلم است این است که کلیه مباحث مطروحه در فصول قبل زمانی از اهمیت لازم برخوردار خواهند بود، که اطلاعات جمع آوری شده در این فصل به صورت دقیق و صحیح مورد بررسی قرار گرفته و نتایج

حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات به درستی تفسیر شود، بنابراین انتخاب شیوه صحیح تحلیل اطلاعات در این فصل از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه های فوق در جدول زیر ارائه گردیده است:

جدول شماره ۸: نتایج حاصل از تخمین مدل اثرات تصادفی برای آزمون فرضیه ها

نماد متغیر / متغیر	ضریب	انحراف معیار	آماره t	ستون احتمال
سالهای یک مدیر مالی (CFOTEN)	-۰/۰۰۰۱۶***	۰/۰۰۰۰۴۹	-۳/۲۵۳	۰/۰۰۱۲
بازده دارایی ها (ROA)	-۰/۰۰۰۰۵۱	۰/۰۰۰۰۲۸	۱/۸۱۶	۰/۰۶۹۸
نقدینگی (CURRENT)	۰/۰۰۰۰۱***	۰/۰۰۰۰۱۳	۱۲/۳۶۱	۰/۰۰۰
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری (MB)	-۰/۰۰۰۰۰۸۶	۰/۰۰۰۰۰۶۱	-۱/۴۰۵	۰/۱۶۰
جریان نقد عملیاتی (CASHFLOW)	۰/۰۰۰۰۶۲	۰/۰۰۰۰۱۲	۰/۴۹۶	۰/۰۶۱۹
اهرم مالی (LEV)	۰/۰۰۰۱۲***	۰/۰۰۰۰۳۱	۳/۷۹۰	۰/۰۰۰۲
اندازه شرکت (SIZE)	۰/۰۰۰۰۳۶***	۰/۰۰۰۰۱۳	-۲/۷۲۳	۰/۰۰۰۶
عرض از مبدا	۰/۰۰۰۰۴۵***	۰/۰۰۰۰۹۴	۴/۸۲۸	۰/۰۰۰
F= ۵/۷۹۹ (۰/۰۰۰)		D.W = ۱/۵۶		R ² = ۰/۶۰۵

*: ماخذ: یافته های تحقیق

طبق نتایج تحقیق متغیر تعداد سال هایی همکاری مدیر یک شرکت بر آورد شده دارای تاثیر معکوس می باشد که این با مطالعات متعدد دیگر، سازگار است. با توجه به نتایج تخمین مدل می توان ملاحظه کرد نوع رابطه متغیرهای مدل با متغیر وابسته کیفیت حسابرسی های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بر اساس فرضیه های تحقیق به شرح ذیل می باشند.

فرضیه اول: دوره همکاری مدیر مالی بر کیفیت اطلاعات حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معناداری دارد.

فروض آماری فرضیه فوق را می‌توان به شکل زیر نوشت:

H_0 : بین دوره همکاری مدیر مالی و کیفیت اطلاعات حسابرسی رابطه معنی داری وجود ندارد.

H_1 : بین دوره همکاری مدیر مالی و کیفیت اطلاعات حسابرسی رابطه معنی داری وجود دارد.

با توجه به نتایج بدست آمده از جدول شماره ۸، برای متغیر دوره همکاری مدیر مالی که برابر (۰/۰۰۰۱۶-) و سطح معنی داری آماره t در سطح ۱ درصد فرضیه اول مورد تایید قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر می‌توان بیان کرد که بین دوره همکاری مدیر مالی و کیفیت اطلاعات حسابرسی رابطه معنی داری وجود دارد. با توجه به معکوس بودن ضریب متغیر تصدی همزمان حسابرس و مدیرعامل می‌توان بیان کرد که این ارتباط معکوس و معنادار است.

آزمون فرضیه دوم

فرضیه دوم: بازده دارایی بر کیفیت اطلاعات حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تاثیر معناداری دارد.

فروض آماری فرضیه فوق را می‌توان به شکل زیر نوشت:

H_0 : بین بازده دارایی و کیفیت اطلاعات حسابرسی وجود ندارد.

H_1 : بین بازده دارایی و کیفیت اطلاعات حسابرسی وجود دارد.

با توجه به نتایج بدست آمده از خروجی جدول برای متغیر بازده دارایی که برابر (۰/۰۰۰۵۱) و عدم سطح معنی داری آماره t فرضیه دوم مورد تایید قرار نمی‌گیرد. به عبارت دیگر می‌توان بیان کرد که بین بازده دارایی و کیفیت اطلاعات حسابرسی رابطه معنی داری وجود ندارد.

آزمون فرضیه سوم

فرضیه سوم: ارزش دفتری به ارزش بازاری بر کیفیت اطلاعات حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معناداری دارد.

فروض آماری فرضیه فوق را می‌توان به شکل زیر نوشت:

H_0 : بین ارزش دفتری و ارزش بازاری بر کیفیت اطلاعات حسابرسی وجود ندارد.

H_1 : بین ارزش دفتری و ارزش بازاری بر کیفیت اطلاعات حسابرسی وجود دارد.

با توجه به نتایج بدست آمده، برای ارزش دفتری به ارزش بازاری که برابر $(-0/00086)$ و عدم سطح معنی داری آماره t ، فرضیه سوم مورد تایید قرار نمی گیرد. به عبارت دیگر می توان بیان کرد که بین ارزش دفتری و ارزش بازاری و کیفیت اطلاعات حسابرسی رابطه معنی داری وجود ندارد.

آزمون فرضیه چهارم

فرضیه چهارم: اهرم مالی بر کیفیت اطلاعات حسابرسی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معناداری دارد.

فروض آماری فرضیه فوق را می توان به شکل زیر نوشت:

H_0 : بین اهرم مالی و کیفیت اطلاعات حسابرسی رابطه معنی داری وجود ندارد.

H_1 : بین اهرم مالی و کیفیت اطلاعات حسابرسی رابطه معنی داری وجود دارد.

با توجه به نتایج بدست آمده از جدول شماره ۸، برای اهرم مالی که برابر $(0/0012)$ و سطح معنی داری آماره t در سطح ۱ درصد فرضیه چهارم مورد تایید قرار می گیرد. به عبارت دیگر می توان بیان کرد که بین اهرم مالی و کیفیت اطلاعات حسابرسی رابطه معنی داری وجود دارد. با توجه به مثبت بودن ضریب متغیر تصدی همزمان حسابرس و مدیرعامل می توان بیان کرد که این ارتباط مستقیم و معنادار است.

آزمون فرضیه پنجم

فرضیه پنجم: نقدینگی بر کیفیت اطلاعات حسابرسی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معناداری دارد.

فروض آماری فرضیه فوق را می توان به شکل زیر نوشت:

H_0 : بین نقدینگی و کیفیت اطلاعات حسابرسی رابطه معنی داری وجود ندارد.

H₁: بین نقدینگی و کیفیت اطلاعات حسابرسی رابطه معنی داری وجود دارد.

با توجه به نتایج بدست آمده از جدول، برای متغیر نقدینگی که برابر (۰/۰۰۱۲) و سطح معنی داری آماره t در سطح ۱ درصد فرضیه پنجم مورد تایید قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر می‌توان بیان کرد که بین نقدینگی و کیفیت اطلاعات حسابرسی رابطه معنی داری وجود دارد. با توجه به مثبت بودن ضریب متغیر نقدینگی می‌توان بیان کرد که این ارتباط مستقیم و معنادار است.

آزمون فرضیه ششم

فرضیه ششم: اندازه شرکت بر کیفیت اطلاعات حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معناداری دارد.

فروض آماری فرضیه فوق را می‌توان به شکل زیر نوشت:

H₀: بین اندازه شرکت و کیفیت اطلاعات حسابرسی رابطه معنی داری وجود ندارد.

H₁: بین اندازه شرکت و کیفیت اطلاعات حسابرسی رابطه معنی داری وجود دارد.

با توجه به نتایج بدست آمده، برای متغیر اندازه شرکت که برابر (۰/۰۰۰۳۶) و سطح معنی داری آماره t در سطح ۱ درصد فرضیه ششم مورد تایید قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر می‌توان بیان کرد که بین اندازه شرکت و کیفیت اطلاعات حسابرسی رابطه معنی داری وجود دارد. با توجه به منفی بودن ضریب متغیر اندازه شرکت می‌توان بیان کرد که این ارتباط معکوس و معنادار است.

۴- خلاصه و نتیجه‌گیری

در این پژوهش تجزیه و تحلیل جامعی جهت بررسی بررسی تاثیر مدیریت متقابل مدیر مالی، شرکت حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال‌های ۱۳۹۹-۱۳۹۳ صورت پذیرفت. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل ۱۱۵ شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. در این پژوهش دوره همکاری مدیر مالی و کیفیت حسابرسی به عنوان متغیرهای اصلی پژوهش بودند. مدیران عامل به شهرت و اعتبار خود علاقه مند می‌باشند و همین امر منجر به عملکرد محافظه‌کارانه آنان در ارتباط با گزارش زیان می‌گردد. از طرفی در ابتدای دوره تصدی، حتی در شرایط بد بازار، عملکرد نامناسب شرکت به حساب ضعف مدیرعامل گذاشته می‌شود. بنابراین در ابتدای دوره تصدی، مدیران عامل سعی می‌کنند عملکرد مناسبی از خود نشان دهند تا بدین ترتیب برای خود اعتبار بیافزایند. پس از اینکه مدیرعامل به شهرت و اعتبار دست یافت، سعی در حفظ شهرت خود دارد. از این رو شروع به گزارشگری محافظه‌کارانه می‌کنند. یعنی شهرت وی، محرکی برای کاهش گزارشگری جسورانه می‌گردد؛ زیرا مدیرعاملی که شهرت وی بیشتر است. دوره تصدی مدیر عامل شرکت یکی از معیارهای اندازه‌گیری کیفیت مدیریتی است که به تعداد سالهایی که یک شخص در پست مدیر عامل یک شرکت می‌باشد اطلاق می‌شود. انجام عملیات مدیریتی شرکت توسط یک شخص طی

سنوات متمادی، به دلیل آشنایی تیم مدیریتی با عملیات مدیریتی شرکت، می تواند مؤثرتر صورت گیرد. چنانچه مدیر عامل شرکت تجربه انجام مدیریت شرکت را برای چندین سال داشته باشد، شناخت بیشتری نسبت به کار و نوع فعالیت شرکت خواهد داشت که موجب تسریع در انجام عملیات مدیریت و کاهش هزینه های مدیریت و افزایش کیفیت مدیریت می گردد. برای آزمون فرضیه ها نیز از مدل پانل استفاده شده است. برای آزمون فرضیه ها از الگوی رگرسیونی ترکیبی و الگوی داده های تابلویی از آزمون F لیمر استفاده گردید که روش داده های تابلویی انتخاب شد، و لازم بود تا آزمون هاسمن نیز انجام شود که نتایج آزمون هاسمن هم استفاده از الگوی اثرات ثابت تایید کرد.

با توجه به نتایج پژوهش حاضر و مطالعات مشابه در این زمینه به سازمان بورس اوراق بهادار پیشنهاد می شود که استفاده کنندگان صورت های مالی هنگام تجزیه و تحلیل شرکت های حسابرسی شده به دوره تصدی حسابرس توجه داشته باشند. سازمان بورس اوراق بهادار، قوانین و مقرراتی را اتخاذ کند که تا حد امکان شرکت های پذیرفته شده در بورس در طول سال های متمادی از وجود حسابرسان مختلف جهت حسابرسی صورت های مالی استفاده کنند. پیشنهاد می شود برای کسب نتایج مطلوب تر و واقعی تر بازه زمانی تحقیق کاسته شود چرا که افزایش حجم نمونه آماری قابلیت مقایسه بهتر را فراهم می آورد. بررسی و مقایسه شرکت ها در هر صنعت می تواند نتیجه مطلوب تری را ارائه دهد چرا که داده همگن بوده و تحت تأثیر تفاوت های بین صنعتی قرار نمی گیرد.

۵- فهرست منابع

- پزشکیان، سیدعلیرضا. و حسینی، سیدمهدی. ۱۳۹۶. بررسی رابطه مدت تصدی حسابرس با کیفیت حسابرسی. دانش حسابرسی، جلد ۱۷، شماره ۶۷، صفحات ۲۶۴-۲۳۵.
- تجویدی، الناز. و محمدی، سحر، (۱۳۹۸)، تاثیر اطلاعات حسابداری مدیریت در کنترل مدیریت در شرکت های بزرگ، چهارمین کنفرانس ملی در مدیریت، حسابداری و اقتصاد با تاکید بر بازاریابی منطقه ای و جهانی
- جامعی، رضا. و محمدی کلاره، نیلوفر، (۱۳۹۹)، شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت حسابرسی از دیدگاه مصرف کنندگان خدمات حسابرسی مستقر در بانک های کشور، مجله مطالعات رفتار مصرف کننده، دانشگاه کردستان، دوره ۷، شماره ۱، صص ۲۱۶-۲۰۲.
- حاجیها، زهره. و سبحانی، ندا. ۱۳۹۲. بررسی تاثیر کیفیت حسابرسی بر هزینه سرمایه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابرسی، دوره ۴، شماره ۱۴، صفحات ۱۴۶-۱۲۹.
- درخشان مهر، آرش. و کرمی، صبا. ۱۳۹۸. تاثیر دوره تصدی مدیرعامل و اندازه موسسه حسابرسی بر کیفیت اطلاعات حسابداری. چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۲، شماره ۶، صفحات ۳۰-۱۷.

- زرین ساز سرخابی، فیروزه . و نویدی عباس پور، ابراهیم، (۱۳۹۹)، بررسی تاثیر اثر بخشی کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه، فصلنامه چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۳، شماره ۳۱، شماره پیاپی ۳۱، آذر ۱۳۹۹، جلد سوم، صص ۷۵-۹۰.
- زلفی، حسن، افلاطونی، عباس. و برزآبادی فراهانی، محمد. ۱۳۹۸. تأثیر مدت تصدی مدیرعامل بر تداوم انتخاب حسابرس در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱۱، شماره ۴۱، صفحات ۲۲-۱.
- علیزاده، محمد. خانجانی مامودان، کامران و طیبه بیبا، (۱۳۹۹)، بررسی رابطه بین دانش مالی و دوره تصدی مدیرعامل با نگهداشت وجه نقد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، یازدهمین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری
- قربانی اسفهلان، وحید، (۱۴۰۰)، تاثیر دوره تصدی مدیرعامل و حسابرس شرکت بر کیفیت حسابرسی، فصلنامه چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۴، شماره ۴۳، تابستان ۱۴۰۰، جلد دوم.
- قیطاسی، روح اله، استا، سهراب. و حاجی زاده، فتح اله. ۱۳۹۲. بررسی تاثیر دوره تصدی حسابرسی بر عدم اطمینان اطلاعاتی. دانش حسابرسی، دوره ۱۳، شماره ۵۲، صفحات ۲۵-۱.
- نغمی، حبیب الله. حسینی، نرگس و احسان قدردان، (۱۳۹۹)، بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی و ریسک پذیری در جهت ایجاد ارزش شرکت، فصلنامه چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۳، شماره ۳۱، پاییز ۱۳۹۹، جلد سوم.

- Abedalqader, A. Al., Al Issa, R. T. I., & Ata Baker, R. A. 2011. Do audit tenure and firm size contribute to audit quality? Empirical evidence from Jordan. *Managerial Auditing Journal*. Vol. 26, No. 4, pp. 317-334.
- Ahmed, S., & Duellman, S. (2018). Managerial Overconfidence and accounting conservatism. *Journal of Accounting Research*, Vol. 51, No. 1, pp. 1-30.
- Baker, P. 2018. CEO tenure, boards of directors, and acquisition performance. *Journal of Business Research*, Vol. 60, No. 4, pp. 331-338.
- Ben Kwame, A. (2018). The effect of audit committee effectiveness and audit quality on corporate voluntary disclosure quality. *African Journal of Economic and Management Studies*, <https://doi.org/10.1108/AJEMS-04-2018-0102>.
- Dechow, P., Weile, G., & Schrand, C. 2010. Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences. *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 50, No. 2-3, pp. 344-401.
- Geiger, M.A., & Taylor, P. L. 2003. CEO and CFO certifications of financial information. *Accounting Horizons*, Vol. 17, No. 4, pp. 357-368.
- Hirschmann, D. 2017. Center for Capital Markets Competitiveness. Re: Public Company Accounting Oversight Board: Notice of Filing of Proposed Rules on the Auditor's Report on an Audit of Financial Statements When the Auditor Expresses an Unqualified Opinion, and Departures from Unqualified Opinions and Other Reporting Circumstances, and Related Amendments to Auditing Standards Release No. 34-81187.
- Ikharo, C. 2019. The impact of auditor's tenure on quality audit report. *Research Journal of Finance and Accounting*, Vol. 6, No. 1, pp. 91-99.
- Kalabeke, W., Sadiq, M., & Keong, O. 2020. Auditor's tenure and financial reporting quality: evidence from a developing country. *International Journal of Asian Social Science*, Vol. 9, No. 5, pp. 335-34.

- Li, D. 2010. Does auditor tenure affect accounting conservatism? Further evidence. *Journal of Accounting and Public Policy*, Vol. 29, No. 3, pp. 226-241.
- Mangesti, S., & Solimun, S. 2019. The relationship between audit quality and risk taking toward value creation in Indonesia. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, Vol. 9, No. 2, pp. 2042- 1168.
- Tai, N., Waddock, S. A., & Graves, S. B. 2016. The corporate social performance–financial performance link. *Strategic Management Journal*, Vol. 18, pp. 303–319
- Watts, R.L. 2013. Conservatism in accounting, Part 1: Explanations and implications. *Accounting Horizons*, Vol. 17, No. 3, pp. 207-221.
- Whiting. K. 2017. The communication of corporate social responsibility: United States and European Union multinational corporations. *Journal of Business Ethics*, Vol. 74, No. 4, pp. 373–389.